

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Davida Rause, Ph.D., a soudců Mgr. Kateřiny Kopečkové, Ph.D., a Mgr. Filipa Skřivana v právní věci

žalobců: a) D. H.
bytem X
b) J. M.
bytem X
oba zastoupeni Mgr. Jaroslavem Jurášem, advokátem
sídlem Lešetín IV/777, Zlín

proti
žalovanému: **Krajský úřad Zlínského kraje**
sídlem třída Tomáše Bati 21, Zlín

za účasti: 1. Ing. R. M.
bytem X
zastoupený JUDr. Michalem Ptáčkem, advokátem
sídlem tř. Kpt. Jaroše 1845/26, Brno
2. MUDr. M. M.
bytem X

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 7. 2018, č. j. KUZZL 44993/2018, sp. zn. KUSP 33179/2018 ÚP-Vy,

takto:

I. Žaloba se zamítá.

- II. Žalobci nemají právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalovanému se náhrada nákladů řízení nepřiznává.
- IV. Osoby zúčastněné na řízení nemají právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobci brojí proti rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 7. 2018, č. j. KUZZL 44993/2018, sp. zn. KUSP 33179/2018 ÚP-Vy, kterým žalovaný zamítl odvolání žalobců a potvrdil rozhodnutí Magistrátu města Zlína (dále jen „stavební úřad“) ze dne 12. 3. 2018, č. j. MMZL 028563/2018, sp. zn. MMZL-SÚ-082314/2016/Bez. Tímto rozhodnutím stavební úřad dodatečně povolil podle § 129 odst. 2 a 3 ve spojení s § 115 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (dále jen „stavební zákon“), osobám zúčastněným na řízení – stavebníkům stavbu opěrné zídky a provedení terénních úprav na pozemcích parc. č. st. XA a parc. č. XB v k. ú. X. Stavební úřad rozhodoval poté, co žalovaný rozhodnutím ze dne 16. 6. 2017, č. j. KUZZL 35636/2017, sp. zn. KUSP 27804/2017 ÚP-Vy, jeho původní rozhodnutí ze dne 22. 2. 2017, č. j. MMZL 014125/2017, sp. zn. MMZL-SÚ-082314/2016/Bez, zrušil a věc vrátil stavebnímu úřadu k novému projednání.
2. Zdejší soud rozsudkem ze dne 17. 9. 2020, č. j. 62 A 137/2018-161, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 8. 9. 2021, č.j. 5 As 315/2020-64, na základě kasační stížnosti osoby zúčastněné na řízení 1. a žalovaného, uvedený rozsudek zdejšího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I. Shrnutí žalobní argumentace

3. Žalobci jako vlastníci sousedních pozemků parc. č. st. XC a parc. č. XD namítají, že předložená dokumentace stavby opěrné zdi neodpovídá skutečnosti, zejména nereflektuje původní stav terénu, přičemž došlo k podstatně větší změně poměrů, než jaká vyplývá z projektové dokumentace. Výchozí stav byl takový, že sousední pozemky se nacházely takřka v rovině (dělil je drátěný plot) a pozemek stavebníků se poté mírně kaskádovitě zvedal. Projektová dokumentace nesprávně zkresluje situaci tak, že zde již od počátku byl mezi pozemky výškový rozdíl, což není pravda. Žalovaný dále neoprávněně odmítl námitku žalobců, že stavba opěrné zdi přesahuje na jejich pozemek, s poukazem na koncentraci řízení – žalobci na tuto skutečnost poukazovali při ústních jednáních a žalovaný se touto otázkou měl zabývat z úřední povinnosti. Žalobci mají rovněž pochybnosti o tom, že bylo řádně provedeno odvodnění opěrné zdi včetně drenáže. Správní orgány též dle žalobců nedostatečně prověřily, zda terénní úpravy neobsahují azbest, z něhož byla střecha původního domu stavebníků.
4. Podle žalobců stavba opěrné zdi a terénní úpravy odporují § 90 písm. b) až e) stavebního zákona, neboť nekorelují s charakterem daného území (v okolí se nachází zahrádky v úrovni terénu pozemku žalobců, které jsou opěrnou zdí a terénními úpravami převýšeny o cca 2 m). Stavba narušuje okolní zástavbu a způsobuje imise v podobě průtoku vody a obtěžování pohledem. Žalovaným akcentované řádné využití celého pozemku stavebníků a jeho údržba nebyly nijak poměřovány se zásahem do soukromí žalobců. Žalobci vystavěli na hranici se stavebníky neprůhledné oplocení z betonových tvarovek dosahující výše 2,15

m, které bylo opěrnou zdí a terénními úpravami zcela paralyzováno; před realizací stavby oplocení a opěrné zdi se přitom žalobci a stavebníci dohodli, že opěrná zeď bude dosahovat pouze výšky 0,75 m. Věc neřeší ani nabízené umístění „transparentního“ oplocení nad opěrnou zeď, takový návrh se dotýká lidské důstojnosti žalobců. Podle žalobců jde v tomto případě o mimořádnou imisi ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. I kdyby bylo soukromí sousedů v dané oblasti dlouhodobě sníženo, což nebylo, je právem každého ze sousedů svoji ochranu soukromí zvýšit, což žalobci učinili vybudováním oplocení, která stavebníci následně paralyzovali.

5. Pokud žalovaný ve svém rozhodnutí tvrdí, že jde o stavbu související s bydlením (ač ve svém dřívějším rozhodnutí dospěl k závěru opačnému), pak tato stavba odporuje § 25 odst. 5 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území. Stavba je rovněž v rozporu s § 25 odst. 1 této vyhlášky, neboť nesplňuje požadavky bezpečnosti, požadavky na denní osvětlení a oslunění a na zachování kvality prostředí. Má za následek rovněž zastínění pozemku žalobců.
6. Žalobci tedy z uvedených důvodů navrhli napadené rozhodnutí zrušit a věc vrátit žalovanému k dalšímu řízení. Na tomto procesním postoji žalobci setrvali po celou dobu řízení před zdejší soudem, i při jednání soudu, které ve věci proběhlo.

II. Shrnutí vyjádření žalovaného

7. Žalovaný ve vyjádření k žalobě zopakoval své stanovisko k jednotlivým žalobním bodům, jak již bylo uvedeno v napadeném rozhodnutí. Žalovaný navrhl, aby žaloba byla jako nedůvodná zamítnuta, a na tomto procesním postoji setrval po celou dobu řízení před zdejší soudem, i při jednání soudu, které ve věci proběhlo.

III. Shrnutí vyjádření osob zúčastněných na řízení

8. Osoba zúčastněná na řízení 1. uvedla, že mezi žalobci a stavebníky nebyla uzavřena dohoda, podle níž by měla být opěrná zídka provedena pouze ve výšce 0,75 m. Již před úpravou pozemku stavebníků bylo možno ze kteréhokoli místa tohoto pozemku nahlížet na pozemek žalobců, neboť parcely č. st. XA a č. XB jsou položeny výše než parcela žalobců č. XD. Parcely jsou umístěny ve svažitém terénu, který klesá směrem k žalobcům. Jde o souvislou zástavbu, kde za imisi podle judikatury soudů nelze považovat samotnou možnost nahlížet z pozemku na pozemek. Navíc kolem druhé strany pozemku žalobců vede veřejný chodník, který je od zahrady žalobců oddělen pouze pletivovým plotem, přes který je na zahradu vidět. Námitka zastínění není relevantní, neboť oplocení žalobců je o cca 20 cm vyšší než opěrná zídka. Na ní je sice umístěn pletivový plot, ale ten nemůže vést k zastínění. Realizace opěrné zídky je provedena přesně podle projektu včetně odvodnění, což prokazují fotografie ve správním spisu. Osoba zúčastněná na řízení 1. navrhla, aby žaloba byla jako nedůvodná zamítnuta, a na tomto procesním postoji rovněž setrvala po celou dobu řízení před zdejší soudem, i při jednání soudu, které ve věci proběhlo.
9. Osoba zúčastněná na řízení 2. se k žalobě nevyjádřila.
10. Žalobci a osoba zúčastněná na řízení 1. si následně vyměnili několik replik, jejichž obsah rozváděl jejich základní výše zmíněné postoje, nicméně jinak nepřinášel nic nového pro posouzení věci.

IV. Průběh řízení před soudem

11. Zdejší soud již o žalobě jednou rozhodl, a to rozsudkem ze dne 17. 9. 2020, č. j. 62 A 137/2018-161, kterým napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. Zdejší soud mj. konstatoval, že ze správního spisu vyplynuly pochybnosti o tom, zda část opěrné zídky nestojí na pozemku žalobců; stavební úřad tuto otázku neřešil, měl se přitom z úřední povinnosti zabývat otázkou, zda byl předložen doklad o právu dle § 110 odst. 2 písm. a) stavebního zákona; žalovaný měl uvedený nedostatek rozhodnutí stavebního úřadu odstranit. Pokud jde o otázku imisí pohledem, tak zdejší soud dovodil, že je určující, jaká byla situace před započítáním stavby opěrné zdi a provedením terénních úprav, kdy nahlížení do zahrady žalobců bránil porost na hranici obou zahrad a současně zde byl plot zarostlý popínavými rostlinami. Po provedení stavebních a terénních úprav je celá zahrada stavebníků nad úrovní terénu zahrady žalobců a lze z ní na pozemek žalobců nahlížet bez jakéhokoliv omezení. V dané lokalitě takové omezení soukromí není běžné, sousední zahrady jsou odděleny vzrostlým porostem a jejich svažité terén není upravován (kaskádovitě klesá), jak je patrné například u zahrady jižních sousedů stavebníků dle fotografií obsažených ve správním spisu. Stavba opěrné zídky a následné terénní úpravy stavebníků narušily nad míru přiměřenou poměrům zavedený a legitimně očekávaný rozsah soukromí žalobců. Na tento závěr nemá vliv skutečnost, že na severní straně je zahrada žalobců oddělena od veřejně přístupného chodníku drátěným plotem a z chodníku tak na pozemek žalobců může kdokoli nahlížet; nejde o srovnatelnou situaci.
12. Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 8. 9. 2021, č. j. 5 As 315/2020-64, uvedený rozsudek zdejšího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, neboť s jeho výše uvedenými závěry nesouhlasil.
13. Zdejší soud tedy posoudil důvodnost žaloby opětovně, vázán ve smyslu § 110 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v jeho rozsudku ze dne 8. 9. 2021, č. j. 5 As 315/2020-64.

V. Posouzení věci

14. Žaloba byla podána včas (§ 72 odst. 1 s. ř. s.), osobami k tomu oprávněnými (§ 65 odst. 1 s. ř. s.), žaloba je přípustná (zejména § 65, § 68 a § 70 s. ř. s.).
15. Zdejší soud přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 2 s. ř. s.) podle skutkového a právního stavu ke dni rozhodnutí žalovaného (§ 75 odst. 1 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.
16. Ze správního spisu vyplynul následující pro věc podstatný skutkový stav. Dům stavebníků (osob zúčastněných na řízení) č. p. X je postaven na pozemku parc. č. st. X průčelím na východ do ulice M. A. Na zadní část domu navazuje směrem na západ dlážděná terasa a zahrada, která pokračuje na pozemku parc. č. X. Dům žalobců č. p. X je postaven na pozemku parc. č. st. X sousedícím na jihu s pozemkem parc. č. st. X. Také za domem žalobců pokračuje směrem na západ zahrada na pozemku parc. č. X, která na jižní straně sousedí s pozemky stavebníků parc. č. st. X a parc. č. X.
17. Jak je zřejmé z řady fotografií, předložených ve správním řízení žalobci i stavebníky, a řezů A-A (č. l. 150 správního spisu) a C-C (č. l. 218 správního spisu), nacházel se dům stavebníků výše než zahrada žalobců, přičemž zahrada za domem stavebníků pokračovala nejprve několik metrů rovně (součástí byla terasa) a následně klesala jak západním směrem

(ve dvou zlomech), tak směrem severním k zahradě žalobců (zde byl pokles plynulý). Na hranici mezi pozemky stavebníků a žalobců byl původně drátěný plot zarostlý popínavými rostlinami, vysoké stromy a husté keře. V roce 2015 přistoupili žalobci i stavebníci k přestavbě svých domů. Dne 27. 10. 2015 sepsali žalobci a osoba zúčastněná na řízení 1. dohodu (č. l. 136 správního spisu), z níž plyne, že na hranicích vybudují společný základ oplocení o šíři 750 mm, který budou hradit rovným dílem včetně zemních prací a výztuže. Ze spodní strany bude nákladem žalobců vybudován plot z „face bloků“, ze strany stavebníků bude poté postavena zídka z betonových tvárnic s příčnými pasy z důvodu dosypání terénu.

18. Podle tohoto zápisu bylo následně postupováno. Byl odstraněn drátěný plot, stromy a keře a žalobci vystavěli na své straně oplocení z „face bloků“ o výšce 2,15 m. Stavebníci poté započali se stavbou opěrné zídky z betonových tvárnic. Tato zídka vede podél oplocení žalobců (zde dosahuje výšky cca o 30 cm nižší než je oplocení). Následně se opěrná zídka láme v pravém úhlu a vede cca 1 m od západní hranice pozemku stavebníků parc. č. XB ve výšce 1,65 m. Poté se zídka opět láme v pravém úhlu a vede ještě kousek zpět k domu stavebníků. Následně začali stavebníci nahrnovat stavební suť a hlínu do prostoru mezi zídkou a jejich svažujícím se pozemkem tak, aby tento pozemek vyrovnali. V této fázi zahájil stavební úřad z moci úřední řízení o odstranění této stavby a posléze rovněž terénních úprav. Toto řízení bylo přerušeno žádostí stavebníků o vydání dodatečného stavebního povolení. Této žádosti stavební úřad vyhověl a žalovaný jeho rozhodnutí potvrdil rozhodnutím, jež je předmětem nynějšího soudního řízení.
19. Zdejší soud se neztotožňuje s námitkou žalobců, že projektová dokumentace neodpovídá skutečnosti nebo zkresluje situaci. Ze správního spisu vyplývá, že stavebníci tuto dokumentaci několikrát opravovali, což sice není ideální stav, nicméně stavebníci opravy prováděli na základě výzev stavebního úřadu, který tímto postupem naplňoval svou povinnost podle § 37 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „správní řád“). Opravená projektová dokumentace pak dle názoru soudu odpovídá skutečnosti, jak byla mimo jiné zachycena na řadě fotografií, a je v souladu s vyhláškou č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb. Pokud žalobci obecně uvádějí, že dle jejich názoru byla stavba opěrné zdi a terénních úprav „daleko většího rozsahu, než je uveden v projektové dokumentaci“, pak zdejší soud může rovněž jen obecně konstatovat, že toto přesvědčení žalobců nesdílí. Stav pozemků stavebníků před provedením stavby a terénních úprav byl zdejším soudem popsán v bodu 17. výše a ostatně i sami žalobci v žalobě připouštějí, že se pozemky osob zúčastněných na řízení kaskádovitě zvedaly – musely, neboť dům stavebníků byl postaven znatelně výše než zahrada žalobců. To jednoznačně plyne např. i z fotografií předložených ve správním řízení samotnými žalobci (srov. např. č. l. 182 a 183 správního spisu). Tento stav je v projektové dokumentaci reflektován, přičemž zdejší soud nemůže přisvědčit žalobcům, že by se tak dělo „od oka“.
20. K námitce, že stavba opěrné zdi přesahuje na pozemek žalobců, zdejší soud odkazuje na závěry Nejvyššího správního soudu uvedené v jeho zrušujícím rozsudku ze dne 8. 9. 2021, č. j. 5 As 315/2020-64, že „...přesah nebyl během celého řízení prokázán. Během místního šetření dne 16. 11. 2017 stavební úřad pořídil fotodokumentaci a podle ní dospěl k závěru, že stavba navazuje přímo na zeď rodinného domu žalobců č. p. X, a to zalomením opěrné zdi, které zároveň není zaneseno v doloženém zákresu stavby do katastrální mapy; vyzval tedy stavebníky k nápravě. Stavebníci v reakci na tuto výzvu uvedli, že poznatek stavebního úřadu není správný, jejich opěrná zeď je zcela rovná, údajné zalomení není součástí jejich opěrné zdi, ale

patří k sousednímu domu, kdy betonová část slouží jako doraz pro obrubník a okapový chodník včetně použité nopové fólie, aby kolem sousedního oplocení a domu nedocházelo k zatékání na pozemek žalobců. Stavební úřad tímto vysvětlením považoval otázku za uzavřenou, při dalším místním šetření se jí již nezabýval a ve svém rozhodnutí výslovně uvedl, že stavba nepřesahuje na sousední pozemek. Stěžovatel a) ve svém rozhodnutí k odvolání žalobců uvedl, že během řízení nebyl předložen žádný podklad, ze kterého by bylo možné usuzovat, že se část posuzované stavby nachází na cizím pozemku, a zároveň zdůraznil, že žalobci tuto námitku uplatnili v rozporu se zásadou koncentrace až v odvolání, a tudíž k ní nelze přihlížet.

21. Nejvyšší správní soud k této otázce uvádí, že ač se z fotografií pořízených stavebním úřadem může zdát, že se opěrná zeď stavebníků stáčí na pozemek žalobců a přímo navazuje na rodinný dům žalobců, nelze tuto skutečnost v žádném případě považovat za prokázanou pouze na základě těchto fotografií. Z fotografií je zřejmé pouze to, že opěrná zeď nacházející se na pozemku žalobců je ze stejného materiálu jako opěrná zeď stavebníků a přímo na ni navazuje, ovšem z fotografie není možné určit, zda tuto část opěrné zdi vystavěli žalobci, anebo stavebníci, případně ve vzájemné spolupráci, a to obzvláště v situaci, kdy základy oplocení a opěrné zdi budovali společně. Bez této části opěrné zdi by žalobci jen stěží mohli navázat svůj plot na pruh pozemku vedoucí podél jejich rodinného domu na jižní straně a napojit jej na budované obrubníky a vysypání kačírku (ostatně celý pruh úprav žalobců byl dle stěžovatele b) budován najednou, a to ještě před započítím stavby opěrné zdi stavebníků, což žalobci ani nevyvrací). Nevyhnutelně by v daném místě vznikla hluboká díra, kterou by pouze mohlo zatékat na pozemek žalobců, a případně by se do ní mohla sesunout okolní zemina. To by jistě žalobci nedopustili. Ostatně tuto skutečnost lze pravděpodobně ověřit v rozhodnutí o dodatečném povolení stavby oplocení žalobců, které vydal tentýž stavební úřad. Oba sousedé spolu uzavřeli dohodu o vystavění společných základů plotu a opěrné zdi i o navazujícím dosypání terénu stavebníky, a není jasné, v jaké fázi stavby se jejich názory rozešly. I proto možná tato námitka padla až později a za celou dobu nebyl předložen žádný relevantní důkaz (např. fotografie z průběhu stavby oplocení žalobců). Jen na okraj lze podotknout, že tato opěrná zeď na pozemku žalobců je umístěna zcela účelně a odstranit ji by bylo možné jen s velkými obtížemi a znehodnocením okolních prací, přičemž náhrada za ni by nejspíš musela být obdobného charakteru; za této situace je jen stěží pochopitelné, proč žalobci žádají její odstranění.
22. Na základě těchto úvah je možné vyslovit, že uzavření této otázky stěžovatelem a) s tím, že námitka přesahu opěrné zdi na pozemek žalobců byla vznesena opožděně, je zcela legitimní a obhajitelné. Správní orgány neměly povinnost vyzvat stavebníky k doložení jakéhokoli dalšího „dokladu o právu“, jak požadoval krajský soud, když neexistoval důkaz, že by se stavba nacházela jinde než na pozemku stavebníků, a pochybnosti byly v průběhu řízení rozprýleny. Krajský soud ke svému závěru o „zřejmém přesahu“ opěrné zídky na pozemek žalobců neprovedl žádný relevantní důkaz, vyvodil jej pouze na základě prohlédnutí fotografií ve spisu bez zohlednění dalších důležitých skutečností; stejně tak nelze zpochybnit správnost projektové dokumentace vyhotovené odpovědným autorizovaným inspektorem pouze na základě domněnky krajského soudu. Odkaz krajského soudu na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. 5 As 25/2019, bod 52, by přitom byl na postup stavebního úřadu aplikovatelný v situaci, kdy by jeho pochybnosti o oprávněnosti stavby trvaly, tak tomu však v projednávaném případě nebylo.“.
23. Mají-li žalobci dále pochybnosti o tom, zda bylo řádně provedeno odvodnění opěrné zdi včetně drenáže, pak zdejší soud tyto pochybnosti nemá. Z textové části projektové dokumentace i z příslušných výkresů je zjevné uložení drenáže u paty zídky a položení

popové folie a geotextilie na zídce. Že toto odvodnění bylo skutečně provedeno, je pak patrné z řady fotografií (č. l. 88, 89, 102, 103, 164, 166, 198, 273 správního spisu). Žalobci navrhovaný průzkum vrtem považuje zdejší soud z tohoto důvodu za zcela zbytečný. Pokud žalobci tvrdí, že z jejich oplocení vytéká voda, není ze spisu ani z jejich tvrzení patrná souvislost s opěrnou zídkou a terénními úpravami, které jsou odvodněny v souladu s projektovou dokumentací. Obdobně, jde-li o obavy žalobců, že terénní úpravy obsahují azbest z původní střechy domu stavebníků, nejsou tyto obavy ničím podepřeny. Projektová dokumentace (č. l. 148 správního spisu a jednotlivé řezy) přepokládá využití tříděné stavební suti (pálená cihla, beton a oklepané omítky) a o azbestu nehovoří. Z množství fotografického materiálu rovněž nelze jakkoliv dovodit, že by do zásypu byl použit azbest

(č. l. 89 – 90 správního spisu). Ze skutečnosti, že původní střecha domu žalobců byla pokryta azbestovou krytinou, nelze bez dalšího dovozovat, že tato krytina byla použita do terénních úprav. Pokud žalobci žádné další relevantní skutečnosti k této otázce ve správním řízení neuvedli, postupovali stavební úřad i žalovaný v souladu se zákonem, pokud neprovedli sondy na různých místech pozemku stavebníků za účelem ověření, zda se zde nenachází azbest, neboť takový postup jde s ohledem na zjištěné skutečnosti zjevně nad rámec jejich povinnosti zjistit stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti ve smyslu § 3 správního řádu.

24. Žalobci dále namítli porušení § 90 písm. b) až e) stavebního zákona. Podle § 90 písm. b) až e) stavebního zákona účinného do 31. 12. 2017 platilo, že v územním řízení stavební úřad posuzuje, zda je záměr žadatele v souladu s cíli a úkoly územního plánování, zejména s charakterem území, s požadavky na ochranu architektonických a urbanistických hodnot v území, s požadavky tohoto zákona a jeho prováděcích právních předpisů, zejména s obecnými požadavky na využívání území, s požadavky na veřejnou dopravní a technickou infrastrukturu, s požadavky zvláštních právních předpisů a se stanovisky dotčených orgánů podle zvláštních právních předpisů, popřípadě s výsledkem řešení rozporů a s ochranou práv a právem chráněných zájmů účastníků řízení. Toto ustanovení se v řízení o dodatečném povolení použije přiměřeně podle § 129 odst. 2 téhož zákona. Námitka porušení § 90 písm. b) až e) stavebního zákona stavebního zákona účinného do 31. 12. 2017, je žalobci dále rozváděna konkrétními tvrzeními.
25. Žalobci namítají, že stavba opěrné zdi a terénní úpravy neodpovídá charakteru daného území a stavba narušuje okolní zástavbu.
26. Opěrná zídka a terénní úpravy byly provedeny v území, které územní plán města Zlína zařazuje do plochy BI – bydlení individuální s hlavním využitím bydlení v rodinných domech a vilách (správní spis žalovaného). Tomu odpovídá daná lokalita, v níž se nacházejí rodinné domy a vily se zahradami umístěné v mírně svažitém terénu, o čemž není mezi účastníky řízení sporu. Pokud stavebníci po provedených terénních úpravách hodlají vzniklou plochu užívat jako zahradu – trávník, jde o využití zcela odpovídající charakteru území. Pokud jde o skutečnost, že v důsledku stavby opěrné zídky a terénních úprav došlo ke zvýšení terénu zahrady dosahující nyní v celé své šíři cca 1,6 – 1,8 m nad pozemek žalobců, tak vyrovnávání terénu ve svažitém území prostřednictvím vytváření teras je zcela běžným a známým jevem, který zlepšuje využívání pozemků a zabraňuje erozi. Zdejší soud přitom nevidí důvod, proč by k takové úpravě nemohlo dojít i ve vilové čtvrti, resp. v ploše BI. V tomto smyslu taková terénní úprava nemůže být v rozporu s cíli a úkoly územního plánování, jak jsou vymezeny v § 18 a § 19 stavebního zákona, zejména

s charakterem území, ani nemůže narušovat okolní zástavbu rodinných domů a vil se zahradami.

27. Žalobci dále tvrdí, že byla eliminována úloha jimi vystavěného oplocení, ačkoli se se stavebníky dohodli, že opěrná zeď bude vysoká pouze 0,75 m. Taková dohoda o výšce opěrné zdi však ze žádného podkladu ve správním spisu nevyplývá a nelze ji dovodit ani z dohody sepsané dne 27.10.2015 (č. l. 136 správního spisu). Bez ohledu na to však případná dohoda žalobců a stavebníků o určité výšce opěrné zdi není pro rozhodnutí o dodatečném povolení stavby relevantní. Je totiž jen na stavebním úřadu, aby rozhodl, zda opěrnou zídku lze dodatečně povolit či nikoliv, byť by byla postavena výše. Stavební úřad přitom zejména zkoumá, zda stavba a její dokumentace vyhovují požadavkům § 90, § 110, § 111 a § 129 odst. 3 stavebního zákona. Z tohoto důvodu zdejší soud pro nadbytečnost neprovedl žalobci navržené důkazy výsledkem svědků (Ing. J. P., Ing. J. S., J. P., J. H.) a čestnými prohlášeními k prokázání obsahu uvedené dohody.
28. Pokud jde o argumentaci žalobců související s nahlížením na jejich pozemek, tak námitka budoucí imise pohledem je typickou občanskoprávní námitkou ve smyslu § 114 odst. 1 stavebního zákona, o které si (v případě nedohody účastníků) činí úsudek sám stavební úřad. Tyto občanskoprávní námitky mají právní základ v úpravě sousedských vztahů obsažené v § 1013 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle něhož se vlastník zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat. Zakazuje se přímo přivádět imise na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod. O nedovolené imise jde jen tehdy, je-li splněna jak podmínka „v míře nepřiměřené místním poměrům“ (zkoumají se poměry obvyklé v daném místě), tak podmínka „podstatně omezuje obvyklé užívání pozemku“ (v jejím rámci se posuzují poměry druhové, tedy užívání obvyklé v jiných podobných místech; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3940/2014).
29. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1150/99, judikoval že „[o]btěžování pohledem je možno považovat za imisi jen v mimořádném případě, pokud je soustavně a závažným způsobem narušováno soukromí vlastníka nebo uživatele sousední nemovitosti; při posuzování věci je třeba přihlížet k oprávněným zájmům všech účastníků řízení“. Podobně v rozsudku ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1629/99, Nejvyšší soud dovodil, že „[a]by bylo obtěžování pohledem považovat za imisi, muselo by jít o mimořádnou situaci, při které by bylo soustavně a závažným způsobem narušováno soukromí vlastníka nebo uživatele sousední nemovitosti; zpravidla by šlo o případy, kdy vlastnické právo by bylo zneužíváno k nahlížení do sousední nemovitosti za účelem narušování soukromí sousedů anebo by došlo ke stavební změně, umožňující nahlížení do dosud uzavřených prostor, přičemž tuto změnu by neodůvodňovaly oprávněné zájmy toho, kdo změnu provedl. Při posuzování věci je třeba přihlížet k oprávněným zájmům všech účastníků řízení.“.
30. Uvedené závěry shrnul ve veřejnoprávním smyslu i Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 30. 7. 2013, č. j. 4 As 97/2013-40, č. 2968/2014 Sb. NSS, v němž posuzoval dodatečné povolení stavby – zahradní terasy. Nejvyšší správní soud v daném případě dospěl k závěru, že požadavek, aby vlastník nemovitosti odstranil terasu, jež umožňovala ve vysoké míře

zasahovat do dlouhodobě zavedené úrovně soukromí v daném místě, byl oprávněný bez ohledu na to, zda došlo ke konkrétním zásahům do práva na soukromí či nikoliv. Rozhodující byla totiž skutečnost, že stavba terasy svým vysokým potenciálem způsobovat zásahy nad míru přiměřenou poměrům narušila zavedený a legitimně očekávaný rozsah soukromí. Správní orgány v nyní projednávané věci se touto judikaturou zabývaly, nicméně dospěly k závěru, že situace žalobců je podstatně odlišná.

31. Nejvyšší správní soud ve svém zrušujícím rozsudku konstatoval, že „V otázce obtěžování pohledem Nejvyšší správní soud předně uvádí, že nelze popřít existenci jistého zásahu do soukromí žalobců. Je možné vzít v potaz také skutečnost, že zde byla do určité míry dlouhodobě zavedená míra soukromí. K posouzení, zda se skutečně jedná o nepřiměřené obtěžování pohledem, které by mohlo být označeno za nedovolenou imisi, je však nutný hlubší rozbor. Rozsudek krajského soudu v tomto ohledu postrádá dostatečné odůvodnění a je částečně nesrozumitelný, neboť se zaměřuje na porovnání situace před započítím veškerých prací, kdy hranici pozemků dotvářely vzrostlé porosty na pozemku stavebníků, se současným stavem, a z důvodu absence obdobné úvahy vytýká rozhodnutí stěžovatele a) rozpor se správním spisem a přisuzuje mu nesprávné posouzení námitky imise pohledem. Tento závěr je však do jisté míry omezený. Zaprvé, je nutno podotknout, že vysoké stromy a keře na hranici pozemků se zde nacházely pouze do doby započetí veškerých stavebních prací, byly odstraněny již z důvodu kompletní rekonstrukce rodinného domu stavebníků a přístavby domu žalobců, které probíhaly dříve, než byla navržena nová podoba hranice mezi pozemky (jak vyplývá z fotografií založených ve spisu z probíhajících staveb). Oplocení, opěrné zdi a terénní úpravy tedy byly započaty již v situaci, kdy zde tato bariéra neexistovala, a její odstranění proto primárně nesouviselo s předmětnou stavbou. Z tohoto důvodu je nutné korigovat názor krajského soudu, který se na této chybě zakládá. Zadruhé, je třeba krajskému soudu vytknout, že učinil závěr o zásahu do soukromí žalobců nad míru přiměřenou poměrům, když místní poměry dovodil pouze srovnáním s hranicí pozemku stavebníků s jejich jižními sousedy, tj. pouze jednotlivým případem, aniž by se zabýval poměry v okolní čtvrti. Poté je třeba též upozornit na to, že krajský soud vyvodil existenci imise pohledem na pozemek žalobců, když zároveň nevyložil, jakým způsobem narušování soukromí žalobců pohledem naplňuje podmínky, které sám v bodu 24 rozsudku dle judikatury vyslovil; zejm. neřešil soustavnost a závažnost zásahu, a nezabýval se ani tím, zda stavebníci zneužívají svůj pozemek k zásahům do soukromí žalobců či zda byla zahrada žalobců původně uzavřeným prostorem s větší přirozenou mírou soukromí. Přitom funkcí upravené zahrady stavebníků jednoznačně není primárně zajistit výhled na zahradu žalobců a míra soukromí a uzavřenosti prostoru je v případě zahrady žalobců, jež je ze dvou veřejně přístupných stran obehnaná pouze drátěným oplocením, spíše nízká. Dohoda uzavřená mezi žalobci a stavebníky sice nehraje roli v posouzení, zda stavba mohla být dodatečně povolena, avšak je nasnadě, že žalobci s terénními úpravami na pozemku stavebníků původně souhlasili, a žádnou bariéru na obranu svého soukromí nepožadovali, popřípadě zde došlo k nedorozumění. V každém případě je nutné podotknout, že žalobci museli počítat s jistou změnou místních poměrů, když docházelo ke komplexním rekonstrukcím jejich domu a domu stavebníků, navíc v situaci, kdy sami žalobci rovněž provedli jisté terénní úpravy související s přístavbou... Srovnání s případem v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 7. 2013, č. j. 4 As 97/2013 – 40, je pak dle názoru zdejšího soudu nepřiléhavé, neboť v daném případě šlo o terasu ležící přímo na hranici pozemku (v úrovni nad oplocením) s přímým výhledem do dříve uzavřeného prostoru dvora sousedky, kam byl výhled velmi omezen. V projednávaném případě se však dle Nejvyššího správního soudu jedná o naprosto odlišnou situaci. Krajský soud nevzal v potaz skutečnost, že z upravené zahrady stavebníků není vzhledem k její poloze a právě

i kvůli jejímu umístění nad úroveň terénu možný výhled na pozemek žalobců z celé plochy zahrady, ale zmiňované neomezené nablížení je uskutečnitelné pouze z jejího okraje v blízkosti hranice pozemků. Zároveň oblast zámkové dlažby na zahradě stavebníků sloužící k odpočinku nebyla úpravami rozšířena, zůstala v blízkosti domu a do soukromí žalobců nezasahuje. Tato plocha by byla srovnatelná s terasou z citovaného rozsudku, avšak v tomto případě se terasa nenachází na hranici pozemku a ani nijak nesouvisí s dodatečně povolovanou stavbou. Naopak na zbytku zahrady a zejména v blízkosti oplocení nelze předpokládat soustavné trávení času, které by mohlo soustavně a závažným způsobem zasahovat do soukromí žalobců. Navíc stavebníci v blízkosti plotu zbudovali květinový záhon zajišťující větší oddělení prostoru a snížení možného vizuálního kontaktu se zahradou žalobců, a ačkoli nelze tuto skutečnost vzít v potaz, neboť rozhodný je skutkový stav v době rozhodování stavebního úřadu, lze minimálně přiznat stavebníkům snahu o zachování soukromí žalobců. Požadavek žalobců na částečné odstranění stavby se ve světle výše popsanych souvislostí jeví jako absurdní a zjevně nepřiměřený.“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 9. 2021, č. j. 5 As 315/2020-64, zvýrazněno zdejší soudem).

32. Zdejší soud tedy ve shodě s Nejvyšším správním soudem konstatuje, že odstranění původního porostu, který v minulosti tvořil pohledovou bariéru mezi pozemkem žalobců a pozemkem stavebníků, nebylo přímým důsledkem vybudování plotu, opěrné zdi a provedení terénních úprav; porost byl odstraněn v souvislosti s rekonstrukcí rodinného domu stavebníků a přístavbou domu žalobců. Zdejší soud rovněž poukazuje na skutečnost, že dříve nebyl pozemek stavebníků „narovnaný“, tak jako je tomu nyní, a proto byl naopak při absenci dřevin a plotu s popínavými rostlinami pohled na pozemek žalobců snazší, a to i z míst vzdálenějších od společné hranice pozemků, než je tomu nyní. Je přitom logické, že „narovnáním“ pozemku stavebníků vznikla terasa, a že tedy možnosti žalobců, jak svůj pozemek „zcela“ izolovat od možných pohledů z pozemku stavebníků, jsou omezenější. O to více je podstatné, jakým způsobem jsou takové pozemky využívány (tu především pozemek stavebníků nacházející se na vyšší úrovni), případě zda nejsou zneužívány k zásahům do soukromí osob na sousedních pozemcích.
33. V husté zástavbě, která se nachází i v dotčené lokalitě, je již z principu vyloučena zvýšená ochrana soukromí. Pozemek nacházející se na nižší úrovni bude ohrožen pohledem z pozemku nacházejícího se výše více, neboť možnosti bránit nežádoucím pohledům budou omezenější právě z pozemku lokalizovaného níže. Pokud jde o pozemek sousedící s pozemkem stavebníků na jižní straně, tak na celý tento pozemek by z pozemku stavebníků (i naopak z tohoto sousedního pozemku na pozemek stavebníků) mohl být snazší pohled než z pozemku stavebníků (po terénních úpravách) na pozemek žalobců, nebýt vzrostlých dřevin na hranici pozemku stavebníků a uvedených jižních sousedů; žádná zeď zde postavena není, pozemky se pozvolna svažují, výškový rozdíl je malý (např. fotografie na č. l. 166, 167 správního spisu). Pokud jde o pozemek sousedící s pozemkem stavebníků na západní straně, tak podle fotografií ve správním spisu (např. fotografie na č. l. 59, 254 správního spisu) se zde nachází dům, který zde původně nestál (např. fotografie na č. l. 182 správního spisu); i tu je možné dovozovat obdobnou situaci jako v případě žalobců, kdy i přes narovnání pozemku stavebníků, se zídkou umístěnou u hranice, může docházet k pohledům na tento pozemek z některých částí pozemku stavebníků; ani zde se nenacházejí dřeviny, plot s popínavými rostlinami či jiná bariéra, která by takovým pohledům za každých okolností bránila. Podle zdejšího soudu z fotografií obsažených ve správním spisu (např. fotografie na č. l. 82, 92, 99, 119 správního spisu), ve spojení s katastrálním situačním výkresem (fotografie na č. l. 204 správního spisu), plyne, že

pozemky žalobců a stavebníků s rodinnými domy se nacházejí v poměrně husté zástavbě s nízkou mírou soukromí na zahradách kolem domů, pokud jde o pohled z okolních pozemků. Přitom na severní straně je zahrada žalobců od veřejně přístupného chodníku oddělena drátěným oplocením, což také míru soukromí žalobců snižuje. Byť lze připustit určitou míru obtěžování žalobců pohledem (i z části pozemku stavebníků v blízkosti společné hranice pozemků, tj. od zídky), nejde o obtěžování nepřiměřené poměrům v dané lokalitě (bez ohledu na to, zda jsou i jinde pozemky narovnány do terasovité podoby či nikoliv). Přitom z ničeho neplyne, že by stavebníci takové možnosti zneužívali, kupř. žalobce cíleně „provokovali“ a sledovali (což ovšem nemůže předmětem být posouzení zdejšího soudu v této věci a řešení takové situace ani nespadá do pravomoci soudů ve správním soudnictví), a již vůbec ne, že by stavba zídky a terénní úpravy byly takovým záměrem vedeny.

34. S ohledem na výše uvedené nelze přisvědčit námitce, že na projednávaný případ dopadají závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 7. 2013, č. j. 4 As 97/2013-40, č. 2968/2014 Sb. NSS. Z ničeho neplyne ani tvrzená soustavnost a závažnost zásahu do soukromí žalobců imisemi pohledem v důsledku schválené stavby a terénních úprav.
35. K námitce porušení vyhlášky č. 501/2006 Sb. zdejší soud uvádí, že stavební úřad i žalovaný dospěli k závěru, že opěrná zeď, terénní úprava a oplocení je stavba související s bydlením. Za stavbu související s bydlením či podmiňující bydlení lze podle názoru zdejšího soudu považovat např. garáž, bazén, kůlnu na nářadí (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 4. 2016, č. j. 8 As 154/2015-35) apod. Fakticky jde o zpravidla menší stavby, které plní určitou pro bydlení důležitou funkci (parkování, rekreace, skladování apod.) a které nebylo možno zahrnout přímo do samotné stavby pro bydlení. Opěrná zídka a terénní úpravy provedené v projednávané věci takovou stavbou nepochybně nejsou; jak uvedl i Nejvyšší správní soud, jsou terénními úpravami. Z výše uvedeného pak vyplývá, že opěrná zídka, zarovnáání terénu a oplocení nemohou být v rozporu s § 25 odst. 5 vyhlášky č. 501/2006 Sb., podle něhož vzdálenost stavby garáže a dalších staveb souvisejících a podmiňujících bydlení umístěných na pozemku rodinného domu nesmí být od společných hranic pozemků menší než 2 metry. Jelikož v daném případě nejde o stavby související a podmiňující bydlení, nemůže se na ně vztahovat úprava vzdálenosti těchto staveb od společných hranic pozemků. Tato námitka je nedůvodná.
36. Pokud žalobci namítali porušení § 25 odst. 1 vyhlášky č. 501/2006 Sb., tak podle tohoto ustanovení musí vzájemné odstupy staveb splňovat požadavky urbanistické, architektonické, životního prostředí, hygienické, veterinární, ochrany povrchových a podzemních vod, státní památkové péče, požární ochrany, bezpečnosti, civilní ochrany, prevence závažných havárií, požadavky na denní osvětlení a oslunění a na zachování kvality prostředí. Odstupy musí dále umožňovat údržbu staveb a užívání prostoru mezi stavbami pro technická či jiná vybavení a činnosti, například technickou infrastrukturu; žalobci v tomto směru akcentovali v zejména bezpečnost, požadavky na denní oslunění a osvětlení a zachování kvality prostředí.
37. Podle zdejšího soudu stavba zídky ani terénní úpravy nejsou v rozporu s požadavky na bezpečnost – zídka byla provedena podle projektové dokumentace včetně odvodnění a její statika byla odborně posouzena. Pokud jde o požadavky na denní osvětlení a oslunění či hrozbu zastínění, pak opěrná zeď v návaznosti na provedené terénní úpravy nemůže mít již prima vista v tomto ohledu žádný vliv na obydlí žalobců, neboť je nižší než jejich vlastní oplocení z tzv. face bloků. Drátěný plot umístěný na opěrné zídce rovněž nemůže

být z tohoto pohledu relevantní – zvláště s přihlédnutím k tomu, že opěrná zeď je vystavěna na jihu a může vrhat jen minimální stín na zahradu žalobců (nehledě na původní stav pozemku, kdy zde před stavební činností stavebníků byly vzrostlé stromy a keře). Konečně zdejší soud nemá ani za to, že by opěrná zeď mohla mít – z hlediska odstupu – vliv na zachování kvality prostředí. Stavbu opěrné zdi (terasu) na hranici pozemku lze považovat za zcela běžnou záležitost, přičemž v daném místě určilo charakter prostředí již oplocení žalobců a opěrná zeď jej sama o sobě nemohla nijak výrazně změnit. Námitka je proto nedůvodná.

38. Zdejší soud pro úplnost uvádí, že pro nadbytečnost nebylo třeba provádět důkazy, které již byly součástí správního spisu (fotografie, video, zápis dohody ze dne 27. 10. 2015, dokumentace stavebníků), neboť ze správního spisu je soud ve správním soudnictví povinen vycházet. Jelikož soud při přezkumu správního rozhodnutí vychází ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), neprovedl soud pro nadbytečnost ani důkaz fotografiemi aktuálního stavu na místě samém (č. l. 107 – 109, 122 – 124 a 138 soudního spisu), technickou zprávou a geometrickým plánem ze dne 24. 10. 2019, ani dalšími fotografiemi dokládající situaci v daném místě v minulosti a nyní. Stejně tak neshledal zdejší soud potřebným provést místní šetření a vyslýchat další osoby; skutkový stav byl ve správním spisu dostatečně zdokumentován.
39. Jak již zdejší soud výše uvedl, byl v souladu s § 110 odst. 4 s.ř.s. vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v jeho zrušujícím rozsudku. Proto pokud žalobci v rámci svého vyjádření ze dne 16. 11. 2021 polemizují se závěry Nejvyššího správního soudu vyslovenými v uvedeném zrušujícím rozsudku, zdejší soud se touto argumentací žalobců dále nezabýval a nepovažoval ani za potřebné provést důkazy, kterými žalobci hodlali vyvrátit skutkové závěry Nejvyššího správního soudu. Argumentace žalobců založená na názoru, že zdejší soud může reflektovat výhrady Nejvyššího správního soudu a současně setrvat na svém původním názoru vysloveném ve zrušeném rozsudku, je v tomto případě nesprávná a v přímém rozporu se skutkovými a právními závěry vyslovenými Nejvyšším správním soudem.
40. Zdejší soud s ohledem na výše uvedené neshledal žalobu důvodnou a nad rámec uplatněných žalobních bodů nezjistil žádnou vadu, jež by atakovala zákonnost napadeného rozhodnutí a k níž by musel přihlížet z úřední povinnosti, a proto žalobu podle § 78 odst. 7 s.ř.s. zamítl.

VI. Náklady řízení

41. O nákladech účastníků řízení před zdejším i kasačním soudem zdejší soud rozhodl jediným výrokem podle § 60 odst. 1 s.ř.s. věty první s.ř.s. ve spojení s § 110 odst. 3 s.ř.s.
42. Žalobci nebyli ve věci úspěšní, a proto jim nenáleží právo na náhradu nákladů řízení; to by náleželo procesně úspěšnému účastníkovi, kterým byl žalovaný. Zdejší soud však nezjistil, že by žalovanému vznikly náklady nad rámec jeho běžné úřední činnosti, náhradu žádných nákladů řízení ani žalovaný nepožadoval, a proto zdejší soud rozhodl, že se mu náhrada nákladů řízení nepřiznává.
43. Pokud jde o osoby zúčastněné na řízení, ty nemají právo na náhradu nákladů řízení, neboť jim soudem nebyla uložena žádná povinnost, v souvislosti s níž by jí náklady řízení

vznikly. Soud ani neshledal žádný vážný důvod, pro který by měl osobám na řízení zúčastněným právo na náhradu jiných nákladů řízení přiznat (§ 60 odst. 5 s.ř.s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližze následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 17. února 2022

David Raus v.r.
předseda senátu